

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради ДФ 68.032.2025
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Самофатов Михайло Ігорович, 1998 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив «із відзнакою» у 2020 році Одеський національний університет І. І. Мечникова за спеціальністю 032 Історія та археологія, працює викладачем кафедри археології, етнології та всесвітньої історії в Одеському національному університеті І. І. Мечникова, виконав акредитовану освітньо-наукову програму здобувачів третього освітньо-наукового рівня зі спеціальності 032 Історія та археологія.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Одеського національного університету І. І. Мечникова від «31» березня 2025 року № 676-18 від 31.03.2025 у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради Олени СМІНТИНИ – доктора історичних наук, професора, завідувача кафедри археології, етнології та всесвітньої історії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Рецензентів -

1. Ольги БРУСИЛОВСЬКОЇ – доктора політичних наук, професора, завідувача кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.
2. Ірини МАКСИМЕНКО – кандидата політичних наук, доцента, доцента кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Офіційних опонентів -

1. Андрія ГРУБІНКО – доктора історичних наук, професора, професора кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету.
2. Дмитра ЛАКШИКА – кандидата історичних наук, старшого наукового співробітника відділу трансатлантичних досліджень Інституту всесвітньої історії Національної академії наук України,

на засіданні «26» травня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки Михайлу САМОФАТОВУ на підставі публічного захисту дисертації «Італія в політичних та економічних євроатлантичних інтеграційних процесах (1949-1999 рр.)» за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Дисертацію виконано в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова, місто Одеса.

Науковий керівник: В'ячеслав КУШНІР – доктор історичних наук, професор, декан факультету історії та філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису українською мовою. У дисертації містяться нові науково обґрунтовані результати дослідження. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першим комплексним дослідженням євроатлантичної інтеграції Італії впродовж другої половини ХХ ст. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, є достовірними, аргументованими та належним чином обґрунтованими. Наукові результати, представлені в роботі, є особистим внеском здобувача. Актуальність теми містить у собі соціально-політичний та академічний аспекти. Перший визначається поточним зовнішньополітичним курсом України на вступ до ЄС і НАТО. В рамках євроатлантичного партнерства Італія є одним з основних партнерів нашої держави. З іншої сторони, в українській історіографії відсутні праці, в яких би всебічно розглядалося питання євроатлантичної інтеграції протягом 1949-1999 рр. Таким чином, дана робота сприяє більш глибокому дослідженню теми і може використовуватися для розробки відповідних навчальних курсів та подальших наукових дослідженнях. Дисертаційна робота відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення

разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 із змінами, внесеними Постановою КМУ № 341 від 21.03.2022 року та №502 від 19.05.2023 року, та оформлена згідно з вимогами наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами).

Здобувач має 11 наукових публікацій за темою дисертації, з них 5 – статті у наукових видань, включених до переліку наукових фахових видань України; 6 – публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Дьомін О., Самофатов М. Італійсько-радянська нафтова угода 1960 р. у контексті європейської енергетичної безпеки. *Проблеми всесвітньої історії*. 2024. № 1(25). С. 69–85. DOI: <http://doi.org/10.46869/2707-6776-2024-25-3>
2. Самофатов М. «Золотий вік»: інтеграція італійської економіки у європейський ринок (1951-1973 pp.). *Європейські історичні студії*. 2023. № 15. С. 6–17. DOI: <https://doi.org/10.17721/2524-048X.2023.25.1>
3. Самофатов М. Італійський вектор політики США у період президенства Джона Кеннеді. *Американська історія та політика*. 2023. № 16. С. 70–79. DOI: <https://doi.org/10.17721/2521-1706.2023.16.6>
4. Самофатов М. Італія після Маастрихту: виклики європейської інтеграції у 1990-ті pp. *Європейські історичні студії*. 2024. № 27. С. 6-17. DOI: <https://doi.org/10.17721/2524-048X.2024.27.1>
5. Самофатов М. Італія у системі європейської безпеки в часи Карибської кризи. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича: Історія*. 2024. № 1. С. 139–146. DOI: <https://doi.org/10.31861/hj2024.59.139-146>
6. Самофатов М. Італійське економічне диво та європейська інтеграція. *Історія торгівлі, податків та мита : матеріали XVI Міжнародної наукової конференції*. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2022. С. 132–134.
7. Самофатов М. Неочікуваний союз: політика США щодо утворення лівоцентристської коаліції в Італії. *Записки історичного факультету*. 2022. №. 33. С. 115–127. DOI: <https://doi.org/10.18524/2312-6825.2022.33.270463>
8. Самофатов М. Сполучені Штати Європи: проєкт європейської інтеграції Луїджі Ейнауді. *Каразинські читання (історичні науки): Тези доповідей 76-ї Міжнародної наукової конференції (м. Харків, 21 квітня 2023 р.)*. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 128–130. URL: <http://history.karazin.ua/themes/history/resources/85c1c333d3430dc8af8311775f53c390.pdf>
9. Самофатов М. Формування Другої Республіки в Італії у контексті європейської інтеграції. *Одіссос: актуальні проблеми всесвітньої історії : матеріали VIII Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Одеські читання: актуальні проблеми всесвітньої історії»*. Одеса : Одеський національний університет імені І.І. Мечникова. С. 154–159. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/handle/123456789/39132>
10. Samofatov M. The nuclear disarmament of Italy (based on the U.S. National Security Archive sources). *Матеріали міжнародної наукової конференції «США: політика, суспільство, культура – 2024»*. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2024. С. 88–91. URL: <https://for.history.knu.ua/?p=4966>
11. Samofatov M. The influence of the common agricultural policy of the EU on the development of the southern regions of Italy (1962-1992). *Стратегічні аспекти сталого та інклюзивного розвитку економіки України: від теорії до практики. Матеріали наукового колоквиуму 19 вересня 2024 року / кафедра економіки та промисловості*. Одеса : Одеський національний технологічний університет, 2024. С. 177–180. URL: <http://kaf.ep.ontu.edu.ua/wp-content/uploads/materials/conferences/collokvium-19-09-2024-002.pdf>

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили

зауваження:

Брусиловська Ольга Іллівна, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Оцінка позитивна. Висловлені рецензентом зауваження:

1. У тексті роботи містяться згадки про видатних представників Італії на чолі євроатлантичних структур. Зокрема, наводиться приклад М. Брозіо на посаді генерального секретаря НАТО. У той же час, бракує більш систематичного огляду діяльності постійних делегацій Італії у рамках ЄС та НАТО.
2. У другому розділі автор використовує матеріали Інституту статистики Італії для обґрунтування власних тез щодо еволюції участі Італії в рамках процесу європейської інтеграції. Використання статистичних матеріалів могло би мати більш комплексний характер. Те ж саме стосується і залучення результатів соціологічних опитувань Євробарометру, використаних у четвертому розділі.
3. Дисертант згадує про зміну позиції опозиційних партій по відношенню до євроатлантичної інтеграції. Можна було б аргументувати свої висновки, більш активно використовуючи матеріали партійної преси, що значно б розширило розуміння внутрішньополітичного контексту в Італії.

Максименко Ірина Володимирівна, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Оцінка позитивна. Висловлені рецензентом зауваження:

1. У роботі недостатньо розкрито геополітичний контекст євроатлантичної інтеграції Італії, зокрема вплив її географічного положення на Середземному морі та близькість до «гарячих точок» часів холодної війни. Автор обмежується аналізом політичних та економічних аспектів інтеграції, проте не приділяє належної уваги стратегічному значенню Італії для НАТО як південного флангу альянсу та її ролі в середземноморській політиці.
2. Хоча автор залучив значний масив італійських та американських джерел, у роботі бракує документів з архівів інших ключових країн-партнерів Італії по НАТО та ЄЕС, зокрема Франції, Німеччини та Великої Британії. Це не дозволяє повною мірою відтворити сприйняття італійської політики іншими учасниками євроатлантичних структур та оцінити реальний вплив Італії на прийняття рішень у цих організаціях. Залучення таких джерел могло б суттєво збагатити дослідження та дати більш збалансовану оцінку ролі Італії.
3. У дисертації простежується певна ідеалізація італійської зовнішньої політики, особливо в питаннях «східної політики» та ролі Італії як «моста» між Заходом і Сходом. Дисертант недостатньо критично аналізує суперечності між декларативними заявами італійських політиків та реальними діями, а також не розкриває повною мірою конфлікти інтересів між Італією та іншими членами НАТО та ЄЕС. Більш критичний підхід дозволив би глибше зрозуміти складність та неоднозначність євроатлантичної інтеграції Італії.

Грубінко Андрій Васильович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету. Оцінка позитивна. Висловлені опонентом зауваження:

1. У вступі роботи (стор. 19) при обґрунтуванні верхньої хронологічної межі дослідження варто було до факту запровадження у 1999 році в офіційний обіг валюти ЄС євро додати історичні факти набуття чинності цього ж року Амстердамського договору ЄС, який започаткував новий період в політико- правовому та економічному розвитку об'єднання, та безумовно прийняття нової редакції Стратегічної концепції НАТО. Останній документ згадується в дисертації на стор. 179.
2. У підрозділі 1.1. Джерельна база дослідження в переліку офіційних міжнародних документів відсутня згадка про Північноатлантичний договір від 4 квітня 1949 року.

3. У підрозділі 1.2. надто побіжно згадано праці дослідників історії відносин між Італією, з однієї сторони, та європейськими і євроатлантичними структурами, що є безпосереднім предметом дослідження. Натомість головну увагу приділено публікаціям з політичної історії Італії, історії партій, міжнародних відносин та двосторонніх відносин Італії з іншими країнами (США, СРСР, Югославія, НДР). Окрім того, в огляді історіографії практично немає критичного аналізу праць попередників.
4. На сторінках роботи доцільно більш розгорнуто представити аналітичний огляд оновлення стратегії діяльності НАТО по завершенні періоду «холодної війни» та відповідності зовнішньої політики Італії змінам стратегії.
5. В роботі недостатньо уваги приділено питанням позиції Італії щодо розширення Європейського Союзу на Схід Європи, а також формування зовнішньої і безпекової політики об'єднання, що вельми актуально для сьогодення процесу європейської інтеграції України.
6. Оскільки в роботі паралельно ідеться про участь Італії в НАТО та ЄС, варто більше акцентувати увагу на концептуальних аспектах «розподілу ролей» між цими організаціями у сфері безпеки, особливо у період 1990 - 1999 років, коли Європейський Союз став на шлях формування власної оборонної компоненти у вигляді Спільної політики безпеки та оборони.
7. У розділі 4 варто було більш детально представити аналіз внеску Італії у творення ЄС на початкових етапах його конституювання. Тобто представити позицію держави щодо головних напрямів розвитку об'єднання в оновленому форматі на етапі прийняття Маастрихтського та Амстердамського договорів.
8. У тексті варто уникати таких лексичних зворотів, як «на протязі», «у витоків», «положення Італії у системі міжнародних відносин», «діловодні документи». Натомість потрібно вжити терміни «упродовж», «біля джерел» чи «біля витоків», «становище Італії в системі міжнародних відносин», «документи діловодства».

Лакішик Дмитро Михайлович, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу трансатлантичних досліджень Інституту всесвітньої історії Національної академії наук України. Оцінка позитивна. Висловлені опонентом зауваження:

1. У розділі 2, підрозділ 2.1 автор не достатньою мірою розкриває причини тимчасової кризи у франко-італійських відносинах 1949 р., як можливої перешкоди вступу Італії до ЄОВС.
2. На відміну від детального аналізу розвитку промисловості Італії в 1949- 1962 рр., недостатньо приділено увагу аграрному сектору цього періоду.
3. Досліджуючи зовнішню політику Італії в період 1962-1973 рр. дисертант побіжно торкнувся проблеми її взаємовідносин з ФРН, одному з рушіїв європейської економічної інтеграції.
4. Необхідно зазначити щодо розгляду проблематики італійсько-американських взаємин у кінці 1980-х - 1990-х рр., а саме їх недостатнього аналізу періоду президентства Дж. Буша і Б. Клінтона.
5. У підрозділах 4.1 і 4.2 необхідно чіткіше виписати висновки для кращої репрезентації власне погляду автора дисертації.
6. В тексті дисертації присутні стилістичні та друкарські помилки, а також русизми, чого варто було б уникнути.

Здобувач надав обґрунтовані відповіді на висловлені зауваження опонентів і рецензентів, а також на інші запитання та показав високий науковий рівень в ході дискусії. Зазначені зауваження не впливають на основні наукові висновки та загальне позитивне враження від дисертаційної роботи.

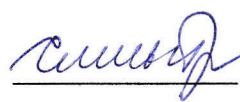
Результати відкритого голосування:

«За» – 5 (п'ять) членів ради,

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 68.032.2025 Одеського національного університету імені І.І. Мечникова присуджує Михайлу САМОФАТОВУ ступінь доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради Олена СМІНТИНА

*Підписуючи головний розвідок спеціалізо-
ваної вченої ради Олени Смінтини
засвідчую. Проректор Т. М. Мамонтова*

